

Asia: VN/14961/2024

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta (KAISU3)

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

Avovastaus

-

Liikenne

Avovastaus

-

Maatalous

Avovastaus

-

Rakennusten erillislämmitys

Avovastaus

-

Työkoneet

Avovastaus

-

Jätehuolto

Avovastaus

-

F-kaasut

Avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

Avovastaus

-

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

Avovastaus

-

Kulutuksen hiilijalanjälki

Avovastaus

-

Julkiset hankinnat

Avovastaus

-

Muut poikkisektorit

Avovastaus

-

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Avovastaus

-

Muita huomioita

Avovastaus

Lausuntopyyntö: VN/14961/2024

KESKIPITKÄN AIKAVÄLIN ILMASTOSUUNNITELMA

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta. Ilmastolain (423/2022) mukaan valtioneuvosto hyväksyy keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan kerran vaalikaudessa.

Lain mukaan suunnitelmassa esitetään tavoite taakanjakosektorin kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä; toimet, joilla ihmisen toiminnasta aiheutuvia taakanjakosektorin kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään; arviot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä ja toimien vaikutuksista niihin. Suunnitelman kattamalle taakanjakosektorille kuuluvat liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen, työkoneiden, jätehuollon ja F-kaasujen päästöt sekä päästökaupan ulkopuolisen teollisuuden ja muun energiankäytön päästöjä.

Järjestyksessään kolmannen ilmastosuunnitelman lähtökohtia ovat EU:n vuoden 2030 päästövähennysvelvoite ja Petteri Orpon hallitusohjelmassa määritellyt ilmastolinjaukset sekä ilmastolain mukaiset tavoitteet. Suomen kasvihuonekaasujen päästövähennysvelvoite taakanjakosektorille vuodelle 2030 on 50 prosenttia verrattuna vuoden 2005 tasoon. Ilmastolain yhdeksi tavoitteeksi on asetettu, että Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä.

Paliskuntain yhdistystä tai paliskuntia ei osallistettu aiempiin suunnitelmiin, kuten ei myöskään tämän suunnitelman valmisteluun millään tavalla. Paliskuntain yhdistyksen näkökulmasta ilmastosuunnitelma on puutteellinen, sillä se ei tunnista poronhoitoa oikeudenhaltijana, poronhoitoalueen erityispiirteitä, eikä poronhoitoalueelle kohdistuvia vaikutuksia, joita suunnitelmasta seuraa.

Poronhoidon huomioon ottaminen ilmastopolitiikassa

Poronhoito on täysin luonnosta riippuvainen elinkeino, jolla on pitkät perinteet ja jonka ikimuistoinen nautintaoikeus, poronhoidon harjoittamisen oikeus, on todettu ja tunnustettu lainsäädännön tasolla (PHL 848/1990, 3 §). Poronhoitolaki tekee paliskunnista ja poronhoidon harjoittajista poronhoitoalueella oikeudenhaltijoita.

Poronhoitoalue kattaa noin kolmasosan Suomen pohjoisesta pinta-alasta, ilmastotoimet vaikuttavat elinkeinoon siten suurella alueella. Ilmastomuutoksesta johtuvat haasteet ja ilmastopolitiikan seuraukset ovat erilaisia eri puolella poronhoitoaluetta. Poronhoidon taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen merkitys on kuitenkin suuri koko poronhoitoalueella.

Poronhoito on hiilijalanjäljeltään pieni, ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä lihantuotantomuoto, elinkeino ja kulttuuri pohjoisessa. Sen suora riippuvaisuus luonnosta ja

sääolosuhteista tekee siitä haavoittuvan ilmastonmuutoksen mukanaan tuomien muutosten ja epävarmuuden edessä. Epävarmuutta ja haasteita lisäävät ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävät poliittiset toimenpiteet.

Ilmastonmuutoksesta johtuvat ympäristömuutokset ja epävakaat sääilmiöt näkyvät jo nyt ja vaikuttavat voimakkaasti poroon ja poronhoitoon. Nämä tulevat vain lisääntymään. Poronhoito kuuluu pohjoisena elinkeinona haavoittuviin ryhmiin, se kärsii suurimmin ilmastonmuutoksen vaikutuksista, mistä syystä on kriittisen tärkeää, että elinkeino otettaisiin paremmin mukaan ilmastopolitiikan suunnittelussa.

Pohjoisilla alueilla jatkuvasti lisääntyvän teollisen maankäytön vuoksi laajojen, yhtenäisten metsä- ja suojelualueiden merkitys poronhoidolle tärkeinä laidun- ja toiminta-alueina on korostunut ja korostuu ilmastonmuutoksen vuoksi entisestään. Tällaisten alueiden merkitys myös luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa on kiistaton. Monimuotoisuuden ja poronhoidon resilienssin kannalta kriittisen tärkeää on teollisesta käytöstä poistuvien alueiden, kuten turvetuotannon poistuvien alueiden tai epäonnistuneiden ojittamisten, ennallistaminen.

Porolaidunnuksella on myös suoraan luonnon monimuotoisuutta tukevia ja ilmastonlämpenemistä hidastavia vaikutuksia. Näistä syistä poron hyvinvoinnin ja poronhoidon säilyttäminen osana pohjoisia ekosysteemejä olisi otettava pohjoisessa toteutettavan ilmastopolitiikan keskiöön.

Paliskuntain yhdistys painottaa, että suunnitelmat ja toimenpiteet tulee toteuttaa sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti siten, että poronhoito ja sen erityispiirteet otetaan huomioon ja sen toimintamahdollisuudet turvataan. Suunnitelma koskettaa laajasti koko poronhoitoaluetta, sen toteutuksessa olisi kuultava ja tehtävä yhteistyötä elinkeinon kanssa paremmin.

Suunniteltaessa poronhoitoalueeseen vaikuttavia politiikkatoimia ja ohjauskeinoja, tulee pitää huolta

- 1) poronhoitolain (PHL 848/1990) 53 §:n neuvotteluvollisuudesta
- 2) saamelaiden kotiseutualueella lain saamelaiskäräjistä (974/1995) 9 §:n neuvotteluvolvoitteesta ja
- 3) koltta-alueella kolttilain (253/1995) 56 §:n kuulemisvelvoitteesta.

Poronhoito tarvitsee oman ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohjelman. Ohjelman luomiseen elinkeinon omista lähtökohdista tulisi osoittaa tukea ja resursseja. Elinkeino edustajia on pidettävä mukana ilmastopolitiikan toimenpiteitä suunniteltaessa, sillä nämä toimenpiteet vaikuttavat elinkeinon suoraan.

Lain porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta (987/2011) kehittämisen tarve on arvioitava osana ilmastonmuutoksen sopeutumispolitiikkaa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi

toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Sanna Hast, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi, +358 40 723 9966

Valkama Sirpa
Paliskuntain yhdistys